

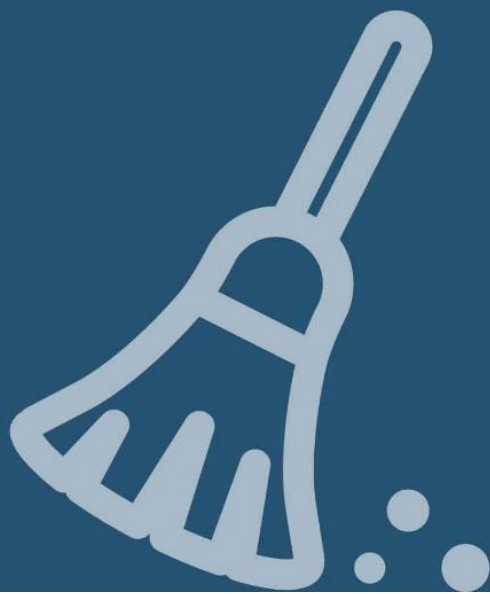
II.8. Közterületek tisztántartása

A főváros köztisztasági helyzetét Budapest **nem megfelelő – de** az elmúlt évek közvélemény-kutatási eredményei alapján **kismértékben javuló** – környezeti sajátosságai között tartják számon, ami az itt élők és a látogatók komfortérzetét közvetlenül rontja. **Korábban** a településtisztasági közügyek ellátását, megszervezését és működtetését **alapvetően fővárosi önkormányzati feladatként értelmezték**, ez alapján került megalkotásra a Fővárosi Közgyűlés 1994-es önkormányzati rendelete. A Fővárosi Önkormányzat e rendelet szerint végzi jelenleg is a közterület tisztántartási feladatainak ellátását a közszolgáltató gazdasági társaságain keresztül. A közszolgáltatási szerződésekből meghatározott alaptevékenységeken túl az elvégzett **köztisztasági tevékenységek** az elmúlt években általában a Fővárosi Önkormányzat által jóváhagyott szolgáltatási szint és **pénzügyi lehetőségek függvényében változtak**.

Jelenleg **nem kellően egyértelmű a budapesti helyi önkormányzatok** (kerületek vs. főváros) **között a településtisztasággal kapcsolatos szabályozási hatáskörök és végrehajtási feladatok megosztása**. Hatékonysági kérdéseket vet fel az az évtizedeken át folytatott gyakorlat is, miszerint **a közszolgáltatást végző fővárosi gazdasági társaságok közül több** az alaptevékenységén túl, **részben párhuzamos műszaki tartalommal** végez, illetve végeztet településtisztasági feladatokat is. A hatékonyabb közszolgáltatás elvégzése tekintetben **előrelépést jelenthet a 2021 szeptemberében megalakult BKM Budapesti Közművek Nonprofit Zártkörűen Működő Részvénytársaság**.

A település tisztaságával szorosan összefüggő, egyúttal fontos közegészségügyi feladat a fővárosban az ún. egészségügyi kártevők (élősködő rovarok, rágcsálók) populációjának elfogadható szintre történő csökkentése is, majd annak folyamatos fenntartása. **A patkányfertőzöttként regisztrált budapesti objektumok száma meredeken 2013-2014-től kezdett emelkedni**, a gyorsan romló folyamat 2018-ban vált olyan mértékűvé, hogy az addig folytatott megelőző beavatkozások már elégtelennek bizonyultak. Az **észlelt patkánypopuláció elfogadható szintre történő csökkentését az elmúlt években sikerült megvalósítani**.

Az érdemi javulás, a hosszú távon is hatékonyan fenntartható, hatóságilag megfelelően ellenőrzött és irányított rágcsálóirtás érdekében a településtisztasággal, továbbá a rovar- és **rágcsálóirtással kapcsolatos jogszabályi környezet felülvizsgálata, módosítása szükséges** úgy, hogy a budapesti közszolgáltatások működőképessége, teljesítményének szintje átmenetileg se csökkenjen.

Közterületek tisztántartásának leírása, jellemzése

A **köztisztaság** helyzete – ami általában egy települési önkormányzat feladatellátásának eredménye – a **közterületek** tisztasági, rendezettségi állapotát jelenti.

A közterület fogalmát három (a közterület-felügyeletről, a szabálysértésekről és az épített környezetről szóló) törvényben eltérő módon határozták meg^{1, 2, 3}.

A **legtágabb értelmezésben** – azaz a tulajdonformától és ingatlan-nyilvántartástól függetlenül **minden közhasználatra szolgáló területet is beleértve**, de ide nem értve a külterületi, jellemzően erdő és mezőgazdasági területeket – a **közterület tisztántartási igénnyel érintett területek nagysága** Budapesten közel **10 ezer hektár**, ami Budapest területének mintegy 18%-a (lásd *Függelék, 9. ábra*).

 Függelék F.1.

Korábban a köztisztasági, településtisztasági fővárosi közügyek ellátását, megszervezését és működtetését **alapvetően fővárosi önkormányzati feladatként** értelmezték, ezért Budapest köztisztaságának fenntartása érdekében a Fővárosi Közgyűlés 1994-ben megalkotta a **köztisztaságról szóló önkormányzati rendeletét**⁴, amely szerint a Fővárosi Önkormányzat a közterület tisztántartási feladatainak ellátását közszolgáltató gazdasági társaságain keresztül biztosítja.

A közszolgáltatási szerződésekben meghatározott alaptevékenységeken túl az **elvégzett köztisztasági tevékenységek** az elmúlt években általában a Fővárosi Önkormányzat által **jóváhagyott szolgáltatási szint és pénzügyi lehetőségek függvényében** változtak.

A hatékonyabb közszolgáltatás elvégzése tekintetben előrelépést jelenthet a 2021. szeptember 1-jén megalakult BKM Budapesti Közművek Nonprofit Zártkörűen Működő Részvénytársaság (a továbbiakban: BKM), amely az öt korábbi fővárosi közszolgáltató gazdasági társaságot (FKF, FŐTÁV, FŐKERT, BTI és FŐKÉTÜSZ) jogutódjaként egyesíti, majd azok működését divíziókként foglalja magában. A döntés az európai városüzemeltetésben széles körben elterjedt „Stadtwerke”-modell („városi közművek”) budapesti megvalósítását célozza.

Jelenleg a fővárosi településtisztasági feladatok zömét a BKM „*FKF Köztisztasági Divízió*” végzi, amelynek feladata⁵ Budapest **egy** közterületeinek tisztítása, továbbá a **nagy gyalogos aluljárók** (69 db, közel 200 000 m² járdafelülettel), **közlekedési műtárgyak**, ingatlanhoz nem kapcsolódó **közjárdák, közlépcsők** és **burkolt utak** (>5000 fkm) **rendszeres kézi-gépi takarítása, locsolása**, valamint a téli **síkosság-mentesítés** és hóeltakarítás is – összesen több mint 25 millió m²-en. Ezek a feladatok kiegészülnek a szelektív hulladékgyűjtő szigetek külső mosásával és graffitimentesítésével, valamint szűkség szerint a szigetek mellett illegálisan lerakott hulladék elszállításával és a közterületi hulladékgyűjtő edények fertőtlenítésével, valamint egyéb időszakos (rendkívüli) közszolgáltatási feladatokkal is (pl. hőségriasztással összefüggő feladatok, az országos és önkormányzati választásokkal kapcsolatos többletfeladatok ellátása).

A Fővárosi Önkormányzat **további jogszabályban meghatározott** köztisztasági feladata a közutak locsolása, síkosság-mentesítés **biztosítása**⁶. A vonatkozó jogszabályok szerint⁷ a **kijelölt budapesti főútvonalak kezelője szintén a Fővárosi Önkormányzat**, feladatait a **stratégiai közútkezelés** (pl. forgalomszervezés, tervezés) tekintetében a **Budapesti Közlekedési Központ Zrt.**, míg **az operatív közútkezelői feladatokat** (pl. forgalomtechnikai létesítmények fenntartása, működtetése, karbantartása, felújítása) a **Budapest Közút Zrt.** látja el.

Az **ingatlan előtti járda** tisztán tartásáról, szemét- és gyommentesítéséről, a hó eltakarításáról és a síkosság-mentesítéséről – évszázados joggyakorlatnak megfelelően – az **ingatlan tulajdonosa** (kezelője, használója) köteles gondoskodni⁸.

Az átszervezést megelőzően folytatott településtisztasági gyakorlatot részletesen a *BKÁÉ 2022*⁹ mutatja be.

A közterület-felügyeletről szóló 1999. évi LXIII. törvény szerint¹⁰ a **fővárosi köztisztaságra** vonatkozó jogszabályok végrehajtásának **ellenőrzéséhez** a budapesti települési önkormányzatok – a fővárosi kerületi önkormányzatok és a Fővárosi Önkormányzat által létrehozott Fővárosi Önkormányzati Rendészeti Igazgatóság (a továbbiakban: FÖRI) – **közterület-felügyeletei**, illetve **önkormányzati rendészetei rendelkeznek hatáskörrel**.

A kettős szintű fővárosi közigazgatási, közterület-felügyeleti hatásköri rendszerből eredően főszabályként a Fővárosi Önkormányzat kezelésében/tulajdonában lévő közterületeken (jellemzően főútvonalakon) a FÖRI, míg **a kerületi önkormányzat kezelésében/tulajdonában lévő közterületeken a kerületi közterület-felügyelet** rendelkezik illetékességgel. Azokban a kerületekben, ahol önálló közterület-felügyeletet az önkormányzat nem működtet, a FÖRI az illetékes.

A jelenlegi gyakorlat szerint **a kerületi önkormányzatok jellemzően az alábbi településtisztasági feladatokat végzik** a saját hatáskörükbe tartozó (kerületi önkormányzati tulajdonú, illetve vagyonkezelésben álló) közterületeken:

- járdák, közutak, közterek kézi- és gépi takarítása, síkosságmentesítése;
- parkok, játszóterek, fitnessparkok, kutyafuttatók stb. tisztántartása, berendezések karbantartása;
- általuk kihelyezett utcai hulladékgyűjtők, kutyaurülék-gyűjtők ürítése;
- illegális hulladéklerakások felszámolása;
- átfogó köztisztasági akciók szervezése (lásd még *II.9. Szemléletformálás* fejezetben).

Az elmúlt években több kerület is szervezett a BKM bevonásával ún. **„faltól-falig” takarítást** egyes közterületek, közterek átfogó megtisztítására. Az intenzívebb takarítás magában foglalja a járdák, lépcsők magasnyomású takarítógéppel történő felülettisztítását, amennyiben szükséges további kézi takarítást, a járdáról az úttestre kerülő szennyeződés felszedését, a megtisztított útfelület mosó-locsolóval felmosását, a burkolt közutak szegélytől-szegélyig történő önfelszedő seprését és gépi mosását, továbbá a hulladékgyűjtő edények tisztítását, fertőtlenítését.

Az önkormányzatok tapasztalatai alapján jelenleg a településtisztasággal kapcsolatos legfőbb, legjellemzőbb problémák, konfliktustényezők:

- illegális hulladéklerakás (lomok, kommunális, építési-bontási és szezonálisan zöldhulladékok);
- közterületi szemetelés különösen a forgalmasabb közterületeken, közlekedési csomópontokban (cigarettaacsiók, italosdobozok, gyorséttermek csomagolóanyagai stb.);
- közterületi hulladékgyűjtő edények rendeltetésüktől eltérő használata (pl. háztartási hulladékok elhelyezése);
- emberi és állati ürülékek a közterületeken;
- hajléktalansággal összefüggő további köztisztasági problémák.

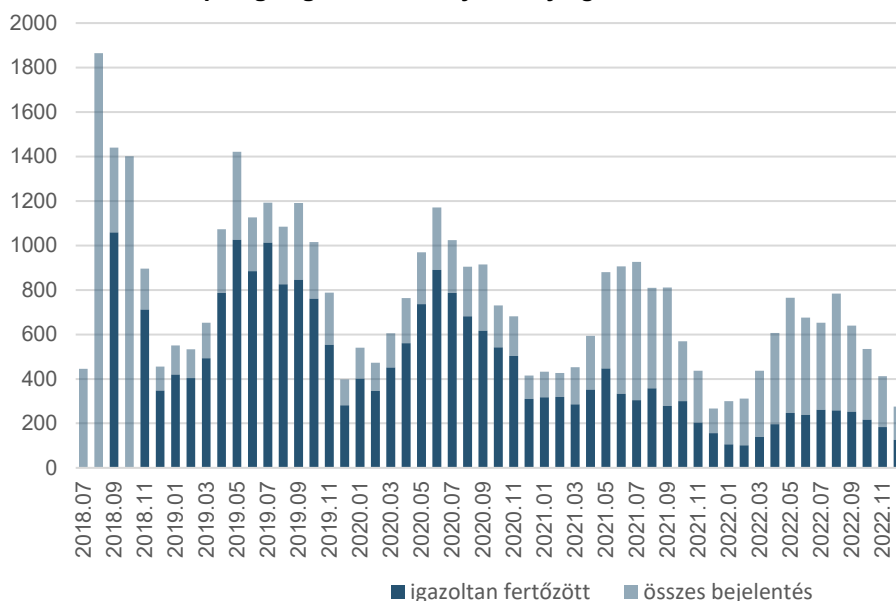
A település tisztaságával szorosan összefüggő, egyúttal fontos közegészségügyi feladat a fővárosban az ún. **egészségügyi kártevők** (élősködő rovarok, patkányok és egerek) populációjának elfogadható szintre történő csökkentése is, majd az elfogadható szint folyamatos fenntartása.

A **fővárosi patkánypopuláció** becsült száma nem ismert; csak azon objektumok számát regisztrálta korábban a – szisztematikus irtást a kezdetektől ellátó, gyakorlatilag ugyanazon – vállalkozó, ahol patkány előfordulást észleltek, és ott kezeléseket végeztek.

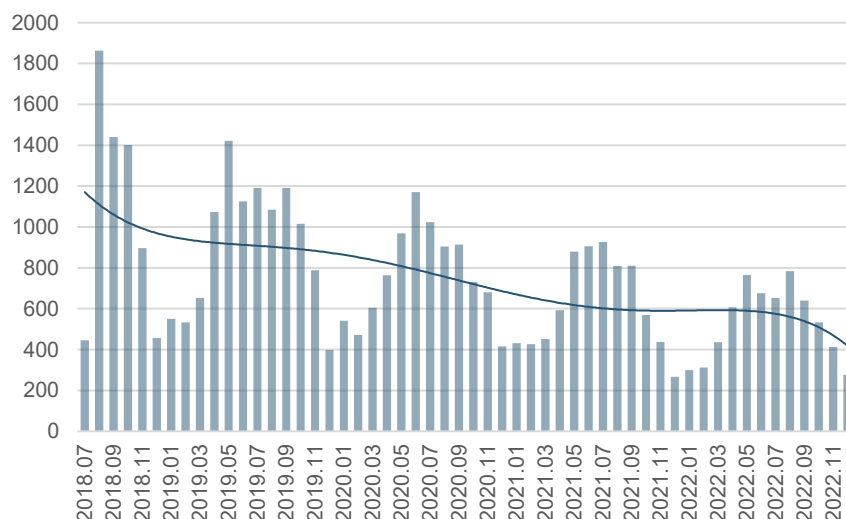
A fővárosi szolgáltatást a kezdetektől végző vállalat, majd szolgáltató gazdasági társaság – jogutódlások után már, mint – **Bábolna Bio Kártevőirtó Szolgáltató Kft.** szolgáltatott adatokat az **1970-es évek elejétől 2015-ig**. Abban az időszakban a patkánymentesítési fenntartási munka eredményességét a fővárosi kormányhivatal – mint egészségügyi államigazgatási szerv (aki ezt a tevékenységet hatóságként folyamatosan ellenőrizte) is – megerősítette (lásd *BKÁÉ 2022.*¹¹)

A szisztematikus írtás eredményeképp 1990-es évekre jelentősen javult az állapot, majd **2013-2014-től kezdődően meredeken újra emelkedni kezdett a patkányfertőzött objektumok száma**. A gyorsan romló folyamat 2018-ban vált olyan mértékűvé, hogy **a szakmailag elfogadott és ellenőrzött megelőző beavatkozások műszaki tartalma**, szintje már **elégtelennek bizonyult** az észlelt patkánypopuláció elfogadható szintre történő csökkentéséhez.

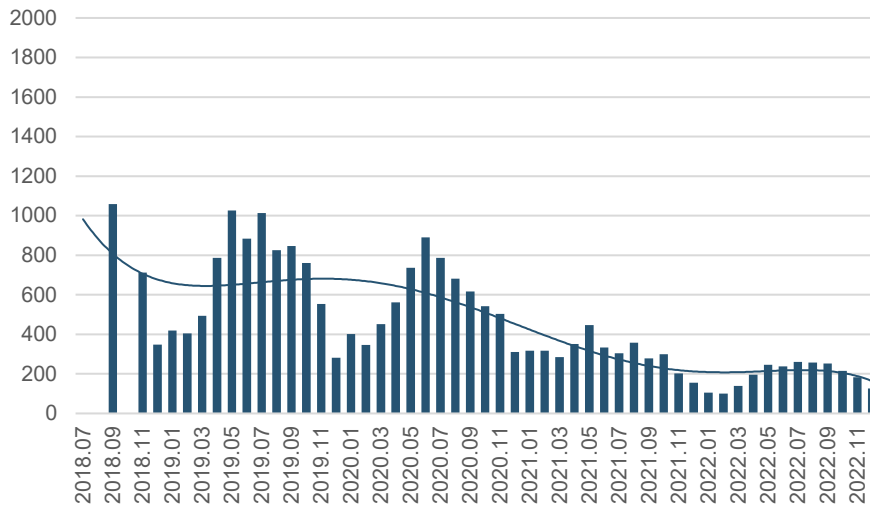
Az országos tisztifőorvos 2020 júliusában kiadott véleménye alapján a patkányirtalom mértékének jellemzésére a rendelkezésre álló adatok közül jelenleg **a lakossági bejelentések száma** a legalkalmasabb. A patkányirtást végző **akkori vállalkozó, az RNBH Konzorcium által gyűjtött adatok 2018 júliusától** álltak rendelkezésre, havi bontásban látható a bejelentések és az igazoltan fertőzött helyszínek aránya (lásd *1. ábra*), továbbá a kétféle adat trendje (lásd *2., és 3. ábra*). A *1. ábra* alapján látható, hogy míg a bejelentések **2019-2020-ban átlagosan 75%-ban kerültek igazolásra**, addig **2021-ben a bejelentések átlagosan csak 52%-a, 2022-ben pedig alig 37%-a bizonyult ténylegesen fertőzöttnek**.

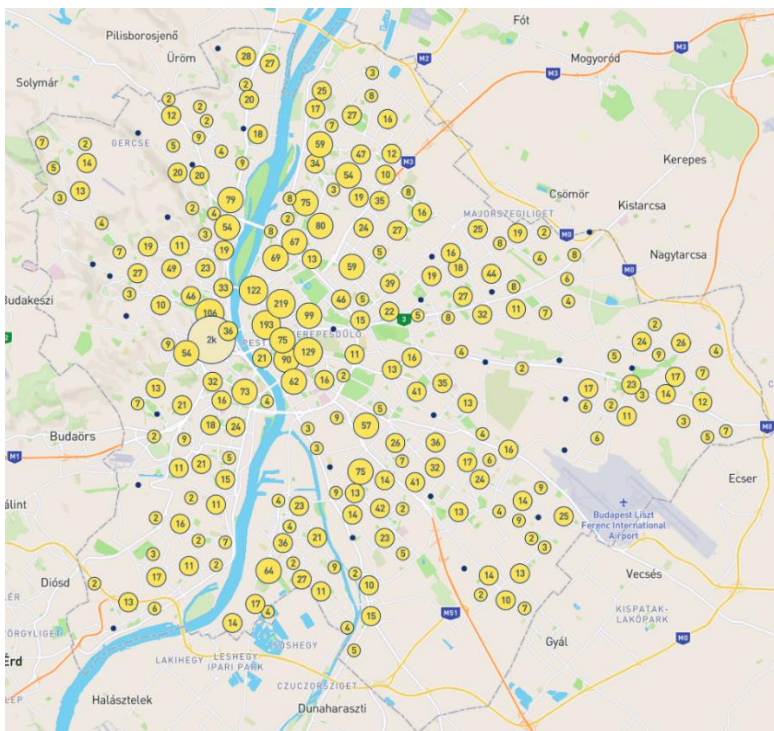
1. ábra: Patkányészleléssel kapcsolatos lakossági bejelentések számának alakulása 2018. július – 2022. december között (Forrás: RNBH Konzorcium)

2. ábra: Patkányészleléssel kapcsolatos lakossági bejelentések számának alakulása 2018. július – 2022. december között (Forrás: RNBH Konzorcium)

3. ábra: Igazoltan fertőzött helyszínek számának alakulása a lakossági patkányészleléssel kapcsolatos bejelentések alapján 2018. július – 2022. december között (Forrás: RNBH Konzorcium)

4. ábra: Lakossági patkánybejelentések helyszíni eloszlása a 2022. május – 2023. május közötti időszakban. (Forrás: budapest.hu¹²)

A patkányfertőzöttség mindenkor területi eloszlásáról a Budapest Portálon található bejelentési térkép ad folyamatos tájékoztatást. Jól látható, hogy **a probléma a sűrűn lakott belvárosi területeken a legnagyobb** – bár itt a lakosság fokozott jelenléte is növeli az észlelések számát (vö.: lakóterületek népsűrűségi térképével, *II.1. Épített környezet fejezet, 2. ábra*).

A 2. és 3. ábra alapján **2019 óta a helyzet javuló tendenciát mutat** – a bejelentések alapján igazolt fertőzések száma a 2019-es év adataihoz viszonyítva 2020-ban 82%, 2021-ben 44%, míg 2022-ben csak 34% volt. Az RNBH Konzorcium által ellátott időszakban, azaz 2023. március 10-ig **nem volt olyan területe a fővárosnak, ahol szükség lett volna az akkori szerződés szerinti fokozott beavatkozás elvégzésére**. Az akkori ellenőrzések pedig azt mutatták, hogy az RNBH Konzorcium **a munkát megfelelő minőségben végezte**, melyet megerősített az, hogy az ellenőrző hatóság (akkor még NNK) sem jelzett problémát az azon időszak jelentéseiben.

A városi **patkánypopuláció** növekedését a szakirodalmi publikációk és a hatályos jogszabályok szerint a *BKÁÉ 2021. Függelékében*¹³ részletezett okok eredményezhetik.

A városi környezetben fokozódó igényként jelentik meg a **kedvtelésből tartott állatok** – Budapesten **elsősorban kutyák** és macskák – **tartása**, amely számos **településtisztasággal, közterülethasználattal szorosan összefüggő konfliktussal** jár. (A budapesti helyzettel kapcsolatos részletes információkat a *II.10. Társadalom* fejezet, *Társállattartás Budapesten* című alfejezete tartalmazza.)

A városban megjelenő **kóbor és vadon élő állatok etetésével** kapcsolatban szintén felmerülnek településtisztasági aggályok. A hatályos törvényi szabályozás előírásaiból levezethető¹⁴, hogy a **vadon élő vagy kóbor állatok olyan jellegű etetése, amely a közterületet beszennyezi, nem megengedett**. A fentiekén túlmenően ugyanakkor a helyi önkormányzatok sajátos szabályokat alkothatnak meg rendeleteikben, melynek célja a közösségi együttélés szabályainak megteremtése.

A hulladékgazdálkodási közszolgáltatás keretében kötelezően végzett **lomhulladék-gyűjtés** jelenlegi **fővárosi gyakorlata** ugyan közvetetten elősegíti a hulladékok újrahasznosítását, de emellett **számos településtisztasági problémát, konfliktust** okoz. A törvényi szabályozás¹⁵ ellenére a kihelyezett lomok jelentős részét széthordják, jogszabályi rendelkezések hiányában a közterületeken kihelyezett lomok jellemzően a városi zöldfelületek degradációjával, a gyalogos- és parkolóterületek használatának ideiglenes ellehetetlenülésével jár.

A településtisztasági problémák kapcsán kell megemlíteni, hogy a főváros egyik nagy hiányossága a **nyilvános illemhelyek alacsony száma**, továbbá az, hogy a meglévő illemhelyek **jelentős része nem felel meg a kor elvárásainak**, akadálymentességi és higiéniai követelményeknek. A városban üzemelő nyilvános illemhelyből jelenleg 38 db (ebből 27 db személyzettel üzemelő, 11 db automata) tartozik a Fővárosi Önkormányzat tulajdonába, de közszolgáltató társaságán keresztül, ennél több illemhely tartozik a hatáskörébe, mivel az FCSM más tulajdonú létesítményekben is lát el üzemeltetési feladatokat. **Az FCSM Zrt. által üzemeltetett nyilvános illemhelyek száma 61 db, ezen illemhelyek kb. fele (2022-ben 34 db) használható akadálymentesen.** Az illemhelyek **területi eloszlása is egyenlőtlen**, a belvárosban **a budai oldal** e tekintetben sokkal **kevésbé ellátott a pesti oldalénál.** **A fővárosi hatáskörű illemhelyek közül** 2022-ben összesen 21 db (mintegy 19%) volt lezárt, romos, **üzemképtelen** állapotban.

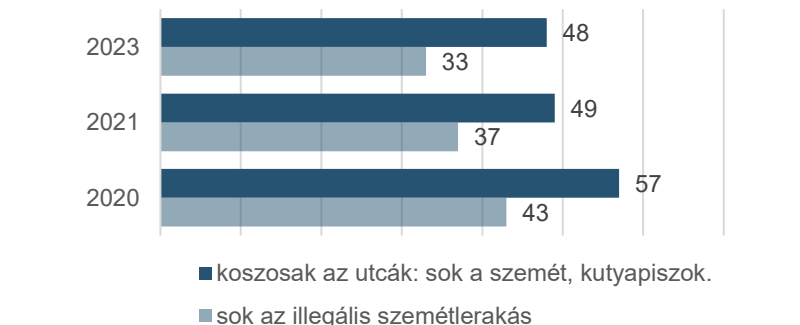
Emellett a kerületi önkormányzatok is mintegy 100 helyszínen üzemeltetnek nyilvános illemhelyeket – a legtöbb kerületi üzemeltetésű illemhely a VIII., XI. és XII. kerületben működik, ugyanakkor ezek jelentős része mobil-illemhely. A Budapesten üzemelő illemhelyekről nincs jelenleg egységes, térképes adatbázis. A városban működő nagyobb kereskedelmi létesítmények (plázák, hipermarketek), valamint a közlekedési közszolgáltatók (MÁV, VOLÁN, BKK) szintén biztosítanak – időben korlátozottan – illemhelyi lehetőségeket.

A budapestiek véleménye a közterületek tisztaságáról

A budapestiek köztisztaságról alkotott véleménye a 2020 óta évente végzett telefonos, reprezentatív közvélemény-kutatás alapján került felmérésre a MEDIÁN Közvélemény- és Piackutató Kft. közreműködésével. A módszertan részletes bemutatását *II.9. Környezeti nevelés, tájékoztatás, szemléletformálás* c. fejezet tartalmazza.

A lakókörnyezetben, illetve a gyakran látogatott városi helyszíneken tapasztaltak alapján, a 2020-ban, 2021-ben és 2023-ban azonos módszertan szerint elvégzett felmérések adatai szerint **a város köztisztasági állapotának megítélése egyre**

javuló. Az **utcák szemetessége** (57-48 pont) **lényegesen intenzívebben foglalkoztatja** a budapestieket, **mint az illegális szemétkerakás** (43-33 pont). Az előbbieket lényegesen nagyobb problémát jelentenek a belvárosban, mint a kertvárosokban lakóknak. Az illegális szemétkerakás megítélése tekintetében kisebb különbségek mellett ellentétes irányú az összefüggés.

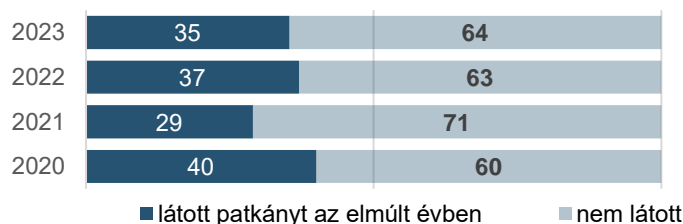
5. ábra: A településtisztasági helyzet néhány elemének megítélése (százfokú skála, 100=nagyon jellemző, 0=egyáltalán nem jellemző) (2020, 2021, 2023)

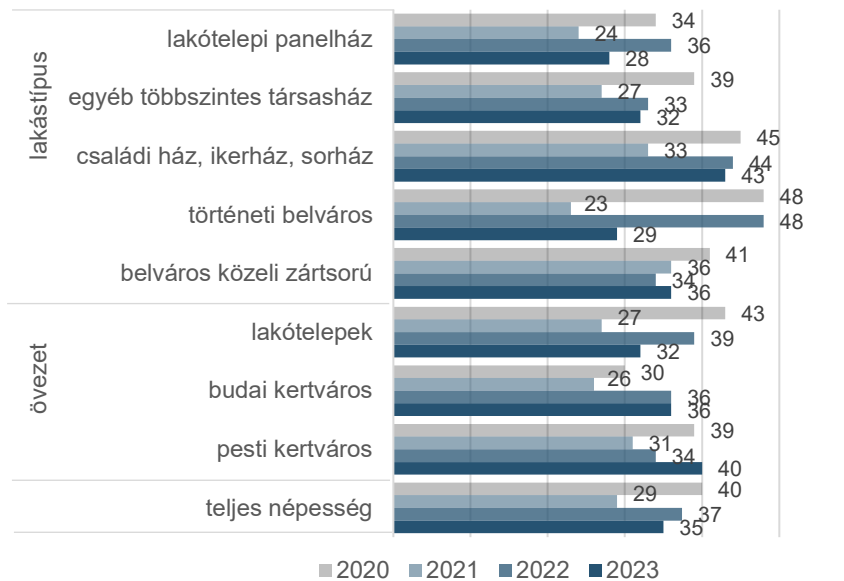
6. ábra: A településtisztasági helyzet néhány elemének megítélése a lakóhely, illetve a sűrűn látogatott városrészek helyzete alapján (százfokú skála, 100=nagyon jellemző, 0=egyáltalán nem jellemző) (2023)

Mind a négy évben felmérték a **lakosság patkányészlelésének mértékét** is, ami a teljes lakosság körében 30-40% között alakult. **A legtöbb észlelés 2020-ban** mutatkozott, majd **sokkal kedvezőbb a 2021-es évhez képest** 2022-ben és 2023-ban nőtt azok aránya, akik láttak patkányt a városban (de egyik év sem érte el a 2020-as szintet).

A patkányészlelések száma a különböző városrészek között évenként nagy változatosságot mutat. Míg korábban inkább a történelmi belvárosban, **2023-ban már a kertvárosokban volt a leggyakoribb jelenség, de a belváros körüli zártkörű övezetben is viszonylag magas az észlelések aránya.** A lakástípusok közül **viszont a családi házakban** élőkre jellemző a leginkább.

7. ábra: Patkányok észlelése a fővárosban az elmúlt években (százalék)

8. ábra: Patkányok észlelése a főváros különböző területein az elmúlt években (százalék)

A Fővárosi Önkormányzat hatáskörébe tartozó településtisztasági feladatok ellátásáért felelős FKF Köztisztasági Divízió szintén készített felmérést a lakosság körében az általa végzett tevékenységek megítéléséről. A felmérésben a megkérdezett budapestiek 46%-a mondta azt, hogy elégedett Budapest utcáinak, közttereinek köztisztasági állapotával. A hidak, autóutak, parkok, zöldterületek tisztaságával kapcsolatosan 60%-os elégedettség mutatkozott. A **legnagyobb problémát továbbra is az aluljárók köztisztasági állapota** okozza, ráadásul az aluljárók helyzete az elmúlt időszakban csak 16%-uk szerint javult, viszont 37% szerint romlott. Ugyanakkor a felmérés szerint **a lakosság 56%-a** Budapest köztisztasági helyzetéért **a városban élők mentalitását** tartja elsősorban felelősnek, **nem a különféle szolgáltatókat**.

A 2021-es közvélemény-kutatás még foglalkozott a közterületen élő állatok etetésének kérdésével. Az akkori felmérés alapján a **Budapesten élők töredékére jellemző a galambok vagy kóbor macskák, kutyák etetése**. A válaszok alapján ez a tevékenység a legmagasabb arányban a legfeljebb 8 osztályt végzettek körében fordul elő (11%). **A városban élő állatok etetése nem függ össze azzal, hogy valaki tart-e állatot.**

Intézkedések

Az FKF-fel kötött közszolgáltatói szerződés a jobb köztisztasági szint elérése érdekében kiegészült az alábbi tartalmi követelménnyel: a végzett munkák minőségének ellenőrzési módja és gyakorisága.

A fővárosi köztisztaságról szóló rendelet szabályozza az **ingatlan tulajdonosokra** (ingatlankezelőkre, -használókra) **vonatkozó köztisztasági követelményeket**¹⁶ is. Azok kötelesek gondoskodni – többek között – az ingatlan és az ingatlan előtti járdaszakasz gondozásáról, tisztántartásáról, szemét- és gyommentesítéséről, a hó eltakarításáról és a síkosság-mentesítéséről is.

A rendelet tiltja a szemetelést, hulladékelhagyást. A **szennyező köteles a közterületek megtisztításáról, rendbetételéről gondoskodni**, legyen az építési tevékenységből, gépjárműmosásból, vagy akár állattartásból adódó szennyezés¹⁷.

Az illegális hulladéklerakást törvény szigorúan tiltja: **bűncselekményt követ el, aki** hulladékkal más jogellenes tevékenységet végez és az alkalmas az emberi élet, testi

épség, egészség, a föld, a víz, a levegő vagy azok összetevői, illetve élő szervezet egyedének veszélyeztetésére (illegális hulladék-lerakás).¹⁸

Törvényi szabályozás alapján **szabálysértést követ el, aki** a közterületet, a közforgalom céljait szolgáló épületet, vagy a közforgalmú közlekedési eszközt beszenyzezi, illetve ha a felügyelete alatt lévő állat által az a közterületen, a közforgalom céljait szolgáló épületben, vagy a közforgalmú közlekedési eszközön okozott **szennyezés megszüntetéséről nem gondoskodik**.¹⁹

A bűncselekményt, vagy a szabálysértést elkövető személy ellen Budapesten hatóságként az illetékes **kerületi rendőrkapitányság jár el**; helyszíni bírságot a szabálysértési tényállás esetében a kerületi közterület-felügyelő (természeti és országos jelentőségű védett természeti területen az állami természetvédelmi őr) szabhat ki.

A fővárosi önkormányzat által közvetlenül igazgatott terület (Margitsziget) esetében a Fővárosi Önkormányzati Rendészeti Igazgatóságon belül működő **fővárosi közterület-felügyelő**, a helyi (fővárosi) jelentőségű védett természeti területen az **önkormányzati természetvédelmi őr szabhat ki helyszíni bírságot**.

Bejelentést lehet tenni a Fővárosi Önkormányzati Rendészeti Igazgatóság Köztisztasági és Kommunális Szolgálatánál, aki a fenti hatásköri rendszernek megfelelően saját hatáskörében eljár, vagy intézkedésre átteszi a bejelentést az illetékes kormányhivatalnak, vagy kerületi közterület-felügyeletnek.

A köztisztaságnak a hulladékgazdálkodással szorosan összefüggő területe az **illegális hulladéklerakók** felszámolása. Az illegális hulladékelhagyások felszámolásában fontos szerepe van a különböző civil kezdeményezéseknek, így az évek óta országosan megrendezett „*TeSzedd! Önkéntesen a tiszta Magyarorszáért*” akciónak.

A Fővárosi Önkormányzat közbeszerzési eljárás eredményeként **2018 júliusában** egy újabb vállalkozóval, az **RNBH Konzorciummal** kötött szerződést a főváros **patkánymentes állapotának fenntartására, a 2018-2022. közötti időszakra** vonatkozóan, majd az RNBH Konzorciummal 2021. március 10-én megkötésre került „*A Főváros komplex patkányirtási programjának végrehajtása*” tárgyú vállalkozási szerződés.

Szolgáltatóváltás eredményeképp 2023. március 11-től a Fővárosi Önkormányzattal kötött vállalkozói szerződésben meghatározott **rágcsálóirtási feladatokat hároméves időszakra a Deratizációs Központ Konzorcium** (a Bábólna Bio Kártevőirtó Szolgáltató Kft. és a Ronix Kft alkotta konzorcium²⁰) **látja el**.

A patkányfertőzöttség hatékony kezelése érdekében a Budapest Portálon patkánybejelentési felület²¹ került kialakításra 2021-ben. **Az online űrlap kitöltésével bárki jelentheti** a Fővárosi Önkormányzatnak, **ha Budapest területén patkányt** látott vagy patkány jelenlétére gyanakszik. A honlapon bejelentési térkép¹² is található, amely megmutatja a lakossági patkánybejelentések koordinátáit az elmúlt 12 hónapban, vagy egy azon belüli kiválasztott időszakban. Ez által bárki nyomon tudja követni, hogy Budapest mely területeiről érkezik a legtöbb bejelentés, mely területek lehetnek gócpontok a patkányfertőzöttség szempontjából, és ezek alapján hol lehet szükség több irtási feladatra. A beavatkozási térkép²² megmutatja, hogy a kiválasztott időszakban átlagosan hányszor kellett megismételni az irtást, mire a bejelentés helyén megszűnt a patkánytevékenység.

A fővárosi településtisztasági feladatokért felelős **BKM Zrt.** a hatékonyságnövelés érdekében 2022-ben tovább **korszerűsítette gépjárműállományát**: magasnyomású mosóberendezések, padlótakarító berendezések és gyalogos kíséretű utcai takarítógép beszerzésével. Folyamatban van további járművek pl. elektromos tehergépjárművek, egyéb teher- és rakodógépek, lombszívók, járdatarítók, magasnyomású mosóberendezések, vegyszermentes gyomirtók stb. beszerzése is.

További javasolt feladatok

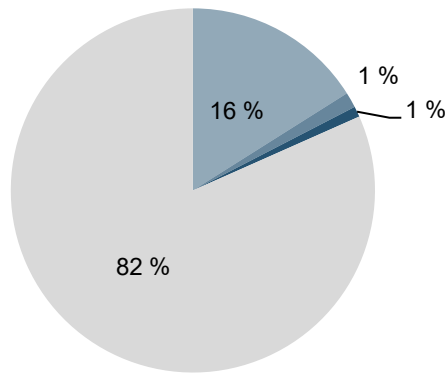
- A településtisztasági helyzet tapasztalható, érdemi javulása érdekében a **jogszabályi környezet pontosítása szükséges úgy, hogy a budapesti településtisztasági közszolgáltatások működőképessége, teljesítményének szintje átmenetileg se csökkenjen**. A Fővárosi Önkormányzatnak kezdeményeznie kell a kerületi önkormányzatokkal történő együttműködést, majd a vonatkozó jogszabályok olyan módosítását, amely egyértelművé teszi a budapesti településtisztasággal kapcsolatos (szabályozási és végrehajtási) hatáskörök, a feladatellátás egyértelmű megosztását a helyi önkormányzatok között. A jogszabályi felülvizsgálaton túl indokolt a lakossági vélemények felmérése, figyelembevétele, továbbá a költséghatékony feladatellátás illetékességének tisztázása, majd ennek megfelelően a közszolgáltatási szerződések módosítása is szükségessé válhat.
- Településtisztasági és természetvédelmi megfontolásokból szükségessé vált például a **fővárosi közterületek használatát szabályozó rendelet(ek), megállapodások felülvizsgálata** is, megtiltva az utóbbi időben egyre jellemzőbb, különböző tárgyak (különösen léggömb, lampion, vízfelszínen úszó műanyag) bármely környezeti elembe, vagy elemre történő tömeges (akár szervezett módon való) szétszórását, terjesztését.
- A Fővárosi Önkormányzat irányítása alatt álló **közszolgáltató társaságok hatékonyabb (és gazdaságosabb) feladatellátása** érdekében a feladatellátás illetékességének tisztázása, majd ennek megfelelően a közszolgáltatási szerződések módosítása szükséges.
- A Fővárosi Önkormányzatnak – mint a problémával leginkább érintett egyik legnagyobb népsűrűségű település helyi és területi önkormányzatának – kezdeményeznie kell a **rágcsálóiirtás, valamint a szúnyoggyérítés jogszabályi környezetének teljes felülvizsgálatát is**.
- A Fővárosi Önkormányzatnak – mint a problémával leginkább érintett egyik legnagyobb népsűrűségű település helyi és területi önkormányzatának – kezdeményeznie kell a **rágcsálóiirtással kapcsolatos törvények, és a vonatkozó országos szabályozás átfogó felülvizsgálatát**, annak érdekében, hogy **egyértelműen meghatározottá váljanak**:
 - egy település patkánypopulációjának **mintavételi, helyszíni vizsgálati eljárása**, a mintavételi, **helyszíni vizsgálatokra vonatkozó akkreditáció** (a folyamatos monitorozást végző akkreditált szervezettel szembeni minőségbiztosított feltételek meghatározása) bevezetése, az eredmények **hatósági értékelésének, majd folyamatos közzétételének módja, szempontjai**;
 - a **települési patkánypopuláció elfogadható szintje** (a fertőzöttségi határérték);
 - az irtásra (gyérítésre) kötelezett magán-, vagy jogi személyek **feladatellátásának összehangolását végző felelős** (hatósági?) **szervezet kijelölése**, feladatkörének meghatározása;
 - az észlelés esetén a **hatóságnak történő bejelentés szabályai**;
 - a **hatósági eljárás különleges szabályai** (pl. azonnali végrehajthatóság/fellebbezés – másodfokú hatóság; kényszerintézkedés lehetősége, indokoltságának megállapítása).

Az ingatlan tulajdonosa, kezelője, továbbá egyes funkciójú objektumok (pl.: piacok, földalatti vezetékek, egészségügyi intézmények stb.) üzemeltetőjének rendszeres megelőző irtásra, illetve külön hatósági kötelezésre végzett tevékenysége mellett **indokolatlan a helyi önkormányzatok feladatra történő további általános kijelölése** (különösen azért, mert egy önkormányzattal szemben a feladat megfelelő ellátását hatósági eszközök alkalmazásával nem lehet kikényszeríteni, legfeljebb egy intézményt, gazdasági társaságot, illetve annak vezetőjét határozatban a feladat megfelelő ellátására kötelezni).

- A Fővárosi Önkormányzatnak szükséges kezdeményezni a rovarirtáson belül a **szúnyoggyérítésben résztvevők munkájának nagyobb fokú összehangolását** a hatékonyabb védekezés érdekében, az ökológiai szempontból legkedvezőbb technológiai megoldások előnyben részesítését.
- A **lomtalanítási rendszer** olyan **átalakítása indokolt**, amely a jelenleginél kisebb károkozással és veszteséggel járó közterülethasználatot eredményez.
- A **nyilvános illemhelyek számának bővítése**, megfelelően egyenletes sűrűségű telepítése, fenntartása.

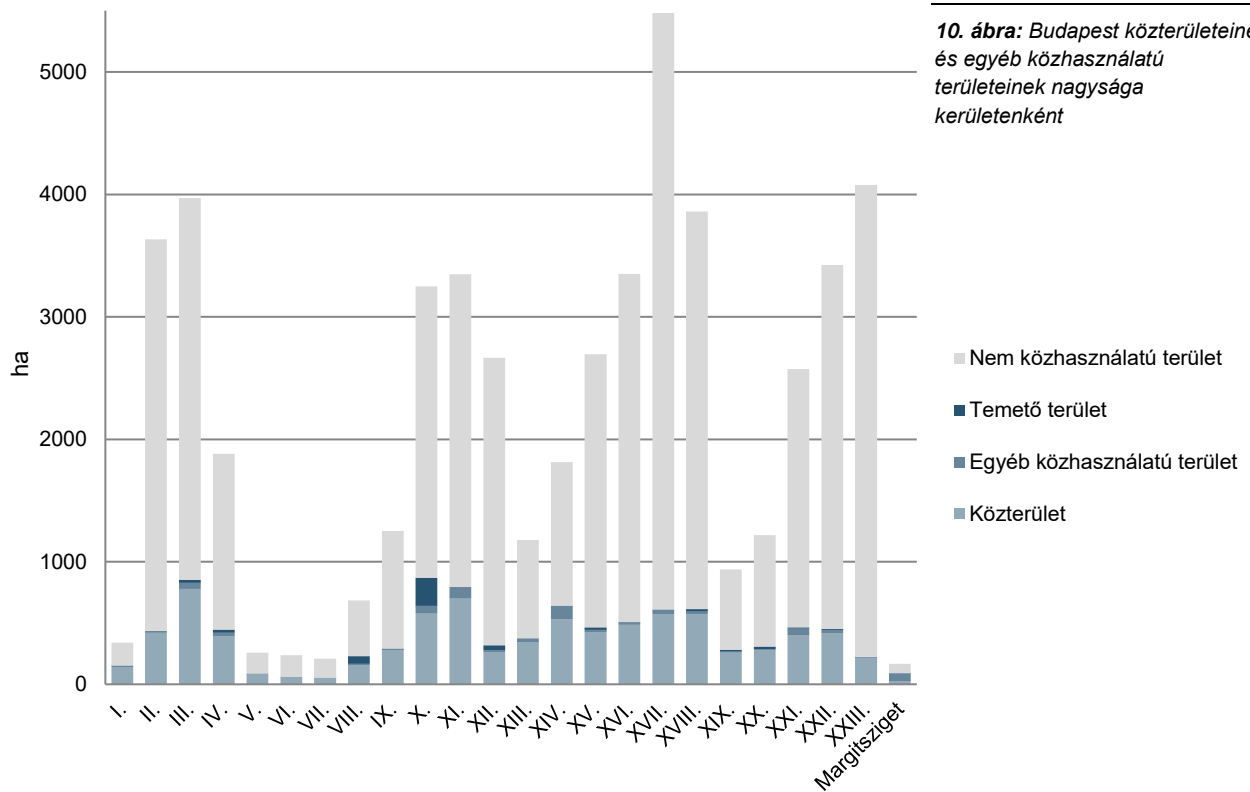
Függelék

F.1. Budapest közhasználatú területeinek megoszlása

9. ábra: Budapest közterületeinek és egyéb közhasználatú területeinek aránya a közigazgatási területhez viszonyítva

- Közterület
- Egyéb közhasználatú terület
- Temető
- Nem közhasználatú terület

10. ábra: Budapest közterületeinek és egyéb közhasználatú területeinek nagysága kerületenként

- Nem közhasználatú terület
- Temető terület
- Egyéb közhasználatú terület
- Közterület

A fejezet hivatkozásai

¹ A közterület-felügyeletről szóló 1999. évi LXIII. törvény 27. § a) pont: „közterület: a közhasználatra szolgáló **minden olyan állami vagy önkormányzati tulajdonban álló terület, amelyet rendeltetésének megfelelően bárki használhat**, ideértve a közterületnek közútként szolgáló és a magánterületnek a közforgalom számára a tulajdonos (használó) által megnyitott és kijelölt részét, továbbá az a magánterület, amelyet azonos feltételekkel bárki használhat”

² a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény 29. § (2) bekezdés a) pont: „a) közterület a tulajdonos személyétől, illetve a tulajdonformától függetlenül **minden olyan közhasználatra szolgáló terület, amely mindenki számára korlátozás nélkül vagy azonos feltételek mellett igénybe vehető**, ideértve a közterületnek közútként szolgáló és a magánterületnek a közforgalom elől el nem zárt részét is,

b) nyilvános hely a közterületnek nem tekinthető, mindenki számára nyitva álló hely”

³ az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény 2. § 13. pont: „Közterület: **közhasználatra szolgáló minden olyan állami vagy önkormányzati tulajdonban álló földterület, amelyet az ingatlan-nyilvántartás ekként tart nyilván**”.

⁴ A főváros köztisztaságáról szóló 48/1994. (VIII. 1.) Föv. Kgy. rendelet

⁵ Budapest Főváros Önkormányzata és a Budapesti Közművek Nonprofit Zrt. (BKM) között 2021. december 21-én létrejött – Föv. Kgy. 1832/2021.(12.15.) határozatával jóváhagyott – Közszolgáltatási Keretszerződés

⁶ Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény (Mötv.)

23. § (4) bekezdés 3. pontja

⁷ A már hivatkozott Mötv. 23. § (4) bekezdés 1. pontja, valamint a közúti közlekedésről szóló 1988. évi I. törvény 33. § (1) bekezdés *bb*) pont alapján.

⁸ A főváros köztisztaságáról szóló 48/1994. (VIII. 1.) Föv. Kgy. rendelet 3. § (1) bekezdés a) pontja.

⁹ Budapest környezeti állapotértékelése 2022. 353. oldal

¹⁰ a közterület-felügyeletről szóló 1999. évi LXIII. törvény 1 § (1) bekezdés a) pontja és (4) bekezdés f) pontja

¹¹ Budapest környezeti állapotértékelése 2022. 354-355. oldal. 1. táblázat és 1. ábra

¹² <https://budapest.hu/Lapok/2022/patkanybejelent-es-terkep-bejelent-esek.aspx>

¹³ Budapest környezeti állapotértékelése 2021. II.8. Függelék F.2.

¹⁴ A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény 196. § (1) bekezdés: „Aki

a) a közterületet, a közforgalom céljait szolgáló épületet, vagy a közforgalmú közlekedési eszközt beszennyezi,

b) a felügyelete alatt lévő állat által az a) pontban megjelölt helyen okozott szennyezés megszüntetéséről nem gondoskodik”

¹⁵ a hulladékról szóló 2012. évi CLXXXV. törvény 43. § (2) alapján „A *lomtalanítás* során közterületre helyezett hulladék a Koordináló szerv tulajdonát képezi és egyben a közszolgáltató birtokába kerül.”

¹⁶ A főváros köztisztaságáról szóló 48/1994. (VIII.1.) Föv. Kgy. rendelet 3., 6. és 7. §-a

¹⁷ A főváros köztisztaságáról szóló 48/1994. (VIII.1.) Föv. Kgy. rendelet 4. és 5. §-a

¹⁸ A büntető törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 248. §:

„(1) Aki

a) nyilvántartásba vétel vagy bejelentés nélkül, illetve engedély nélkül vagy az engedély kereteit túllépve végez hulladékgazdálkodási tevékenységet, vagy

b) hulladékkal más jogellenes tevékenységet végez és az alkalmas az emberi élet, testi épség, egészség, a föld, a víz, a levegő vagy azok összetevői, illetve élő szervezet egyedének veszélyeztetésére büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Aki arra a célra hatóság által nem engedélyezett helyen

a) az emberi élet, testi épség, egészség, a föld, a víz, a levegő vagy azok összetevői, illetve élő szervezet egyedének veszélyeztetésére alkalmas vagy

b) jelentős mennyiségű hulladékot elhelyez,

büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

¹⁹ A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény 196. § (1)-(2) és (4) bekezdések

²⁰ <https://patkanyirtas.hu/onkormanyzatok.html>

²¹ <https://budapest.hu/Lapok/Szolgalatas/patkanybejelentés.aspx>

²² <https://budapest.hu/Lapok/2022/patkanybejelentés-terkep-beavatkozasok.aspx>